

Částečný leucismus u rákosníka obecného (*Acrocephalus scirpaceus*)

Partial leucism in the Reed Warbler (*Acrocephalus scirpaceus*)

Vladimír Šoltys

Na Jihu 532, 506 01 Jičín

e-mail: jicinvet@seznam.cz

Úvod

Albinismus je definován jako úplná nebo částečná absence či potlačení přítomnosti barevného pigmentu ve tkáních daného jedince. Může být vyvolán poruchou metabolismu enzymu tyrozinázy nebo tzv. enzymu I. Záleží, na jaké orgánové úrovni (nedledviny, štítná žláza, hypofýza) k poruše metabolismu melaninu došlo (SOVA 1990). Většina případů albinismu je zapříčiněna dědičně – hereditární, věkem – senilní, v důsledku šoku nebo vlivem onemocnění (SAGE 1962).

Úplní albíni jsou charakterizováni úplnou depigmentací včetně kůže a také duhovky, čímž je vytvářen efekt červeně zbarveného oka. Ten je dán prosvítáním protékající krve ve spodních částech sítnice. U jedinců s částečným albinismem se střídají místa bez pigmentu s místy normálně pigmentovanými, duhovka je ale též bez pigmentu. Je třeba se ještě zmínit o leucismu, což je odchylka od normálního zbarvení charakterizovaná depigmentovaným bílým peřím, ale normálně pigmentovanou kůží. Duhovka je také normálně pigmentovaná. Při terénních pozorováních jsou pak částečný albinismus a leucismus velmi těžko rozlišitelné a zcela jistě mnoho publikovaných údajů o částečném albinismu se týká i leucistních jedinců.

Albismus a leucismus u ptáků

Přestože je albinismus resp. leucismus u ptáků poměrně vzácný, byla tato odchylka od normálního zbarvení pozorována u mnoha druhů. V již citované práci SAGEHO (l. c.) byl do r. 1962 na Britských ostrovech zaznamenán albinismus nebo částečný albinismus (není v této práci rozlišován od leucismu) u 161 druhů ptáků z toho 67 druhů pěvců. Rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*) mezi nimi zmiňován není.

V české a slovenské literatuře není toto téma přehledně zpracováno. Práce zabývající se depigmentací u ptáků se týkají převážně pouze jednotlivých pozorování, řidčeji zpracovávají pouze určitou sledovanou oblast. Např. v oblasti Oravy uvádí SUCHÁNEK (1987) jako albíny nebo částečné albíny následující druhy: vrabec domácí, konipas bílý, vlaštovka obecná, kos horský, strnad obecný, straka obecná, kavka obecná a vrána šedá. Na Turnovsku zmiňuje POJKAR (1961) kavku obecnou, vránu šedou, špačka obecného, vlaštovku obecnou a kosa černého. Další příspěvky se věnují jednotlivě pozorovaným jedincům leucistního chocholouše obecného (BOBČÍK 2000), leucistní červenky obecné (SYCHRA & SYCHRA 2002), konipasa bílého (Literák et al. 1999, HORAL 1988), strnada rákosního (ŠVEC

1983). Z nepěvců jsou pak zmiňováni rorýs obecný (RAJCHARD 1997), strakapoud prostřední (SYCHRA & SYCHRA 2000, HUBÁLEK 2002).

Vlastní pozorování

Dne 4. července 2003 byl při každoročním odchytu v rákosinách Tureckého rybníka patřícího do soustavy Ostruženských rybníků (okres Jičín) do nárazové sítě odchycen dospělý ex. rákosníka obecného. Zmíněný rákosník obecný vykazoval veškeré determinální znaky svého druhu. To se týkalo i zbarvení. Obrysového peří, kůže, duhovka, běháky, drápy i zobák byly normálně pigmentované. Pouze na temeni vytvářela pera čistě bílého zbarvení trojúhelník o délce strany asi 14 mm. Podle tvaru kloaky a nevýrazné hnízdní nažiny se s největší pravděpodobností jednalo o samce.

Rákosník obecný jako nositel albinismu či leucismu není zmiňován ani v práci SAGEHO (1962) ani v příspěvcích tuzemských autorů. Je velmi pravděpodobné, že se jedná o první pozorování zmíněné barevné odchylky u tohoto druhu u nás.

Souhrn

Albinismus a leucismus se jako poruchy zbarvení peří ptáků projevují různým stupněm bílé barvy zastoupeným v opeření daného jedince. Striktní rozlišení částečného albína od leucistního jedince je v případě pouhého terénního pozorování velmi problematické. V příspěvku je popisován odchyt rákosníka obecného, částečně leucistního jedince na Tureckém rybníce (50st.27'N, 15st.17'E) v okrese Jičín. Na území České republiky se pravděpodobně jedná o první případ leucismu u tohoto druhu.

Summary

Catch of a partially leucistic Reed Warbler (*Acrocephalus scirpaceus*) is described in the paper. The bird was caught on Turecký pond (50°27'N, 15°17'E) in Jičín district. It is probably the first case of a leucism in this species in the Czech Republic.

Literatura

- BOBČÍK J., 2000: Výskyt leucistního chocholouše obecného (*Galerida cristata*) na Hodonínsku. *Zprávy ČSO*, 51: 20.
- HORAL D., 1988: Pozorování úplného albína konipasa bílého (*Motacilla alba*) na Hodonínsku. *Zprávy MOS*, 46: 138-139.
- HUBÁLEK Z., 2002: Další pozorování albína strakapouda prostředního (*Dendrocopos medius*). *Crex-zpravodaj Jm pobočky ČSO*, 18:47-48.
- LITERÁK I., KLIMEŠ J. & LITERÁKOVÁ M., 1999: Úplně bílý konipas bílý (*Motacilla alba*) v Polsku. *Zpravodaj Jm pobočky ČSO*, 13: 56-57.
- POJKAR M., 1961: Ptačí albíni v Českém ráji. *Zprávy ČSO*, 7:42.
- RAJCHARD J., 1997: Částečný albinismus u rorýse obecného (*Apus apus*). SAGE B. L., 1962: Albinism and melanism in birds. *British Birds*, 55(6): 201-225.
- SOVA Z., 1990: Fyziologie hospodářských zvířat. *SZN, Praha*.
- SUCHÁNEK O. 1987: Ptačí albíni pozorování na Oravě. *Zprávy MOS*, 45: 45-48.
- SYCHRA O. & SYCHRA J., 2000: Albín strakapouda prostředního (*Dendrocopos medius*). *Crex-zpravodaj Jm pobočky ČSO*, 15:75-76.
- SYCHRA O. & SYCHRA J., 2002: Pozorování leucisticky zbarvené červenky obecné (*Erithacus rubecula*). *Crex-zpravodaj Jm pobočky ČSO*, 19: 68-70.